

mensen natuur

2de jaargang
zomer 2018

Jutten voor
Schone Rivieren

Onbewoonde
eilanden

Dossier
onderwaterleven

Ontdekkend leren

Hoe leer jij het liefst?

ivn natuur
educatie

dossier

De comeback van het onderwaterleven

Het zoete water in Nederland is schoner en gezonder dan in het nabije verleden en het zit vol leven. Zelfs duiken, snorkelen en onderwaterfotografie behoren nu in eigen land tot de mogelijkheden.

TEKST PAUL Q DE VRIES

‘In het begin noemde ik alles brasem’

KNNV’er Aaf Verkade snorkelt wekelijks in de Leidse grachten, om het onderwaterleven in kaart te brengen en de walbewoners daarvoor enthousiast te maken.

De Leidenaren zijn wel gewend aan die vreemde snorkelaar in de grachten. Ze heeft inmiddels een officiële ontheffing van zeven pagina’s

van de waterpolitie en zwemt met een oranje boei aan een touwtje waarin ze haar vondsten kan bewaren. Er staat ‘Ssst!’ op om te voorkomen dat mensen aan de wal naar haar blijven roepen. Maar in 2009, toen ze nog ‘wildsnorkelde’, was het voor iedereen nieuw – ook voor Aaf Verkade zelf. Het begon met het bewonersinitiatief *Kat uit de Gracht*: Leidenaren die touwen in de grachten hingen waarmee in het water gevallen katten er weer uit konden klimmen. Om te inspecteren of die goed hingen, moest er iemand de gracht in.

Verkade, niet bang voor water, stak haar vinger op. ‘Met freediving ben ik in zee ooit 30 meter afgedaald zonder duikapparatuur. Dus zo’n grachtje van anderhalve meter diep lukt me ook wel, dacht ik.’ Toen ze haar hoofd onder water stak, viel ze van de ene verbazing in de andere. ‘Ik had geen idee dat het zo helder was in de Leidse grachten. Ik wist niets van vissen, noemde alles een brasem. Ik keek mijn ogen uit. Lig je ineens in een school van voortjes die als Dr. Fish aan je tenen knabbelen.’ Ze heeft de grachten sindsdien van

Hotel Donderpad

Verkade's favoriete vis is de rivierdonderpad. Hoewel deze vissen graag wonen in onderwaterrommel als fietswrakken en winkelwagentjes, zijn ze toch een bio-indicator voor schoon water. 'Ze hebben te lijden onder de concurrentie van brutale exoten als de marmergrondel en de zwartbekgrondel. Om ze te helpen, bouw ik donderpad-hotels van gestapelde dakpannen. In mijn aquaria thuis onderzoek ik welke eisen ze stellen aan de doorstroom en de grootte van de gaten.'

Rivierdonderpad

Jeiger Herder

Cassandra Photographics 2013

hoog tot laag verkend en zag zeelten, snoeken en schildpadden en herinnert zich nog goed haar eerste ontmoeting met een paling. 'Het was tijdens een fikse regenbui in het water bij een begraafplaats. Dat beest was zeker 90 centimeter lang; ik lag me af te vragen of dit nu de soort was die jaagt en me zou kunnen gaan bijten. Maar hij was gewoon heel nieuwsgierig. Voor hem was het vast de eerste keer dat hij een snorkelaar zag.'

Snoek-28

Inmiddels kun je Verkade een professioneel grachtensnorkelaar noemen. Samen met onder meer de KNNV en RAVON

doet ze aan vissenmonitoring om de soortenrijkdom onder water te inventariseren, ontwikkelingen te signaleren en beschermingsplannen op te stellen. Met de Taskforce Drijfvuilvereniging coördineert ze bewonersacties om afval uit de gracht te halen. Ze geeft voorstellingen watertheater waarbij ze vanuit een vijver vertelt over haar avonturen onder water. Haar woonkamer is omgebouwd tot een 'educatief centrum' met tien aquaria vol kreeftjes en grondels.

Mensen enthousiast maken voor de onderwaterwereld, dat is wat Verkade het liefste doet. Ze herkent individuele grachtendieren en geeft ze in het Smoelenboek op haar website namen

als Tout-est-belle (een zeelt), Boksi (een exotische Chinese wolhandkrab) en Doutzen (een rivierdonderpad). 'Gemakkelijk voor de monitoring, maar ook voor mensen om een band te krijgen met het onderwaterleven. Het is toch bijzonder om te weten dat onder het derde bootje in jouw gracht Snoek-28 woont?'

Verkade voelt zich bevoorrecht dat ze de verborgen onderwaterwereld aan de oppervlakte mag brengen. 'Het grootste misverstand is dat de grachten een open riool zijn. Dat is al lang niet meer zo. Nu moeten we het ook schoon houden voor de toekomst. We mogen het water gewoon als blauwe stadsnatuur gaan zien.'